

Thúc đẩy khởi nghiệp đổi mới sáng tạo cho sinh viên khối ngành kinh tế - Thực trạng và giải pháp

● THS. VŨ NGỌC THẮNG - NGUYỄN THỊ QUỲNH

Trường Đại học Đại Nam

● NGÀY NHẬN BÀI: 10/2/2023 ● NGÀY GỬI PHẢN BIỆN: 16/2/2023

● NGÀY DUYỆT ĐĂNG: 28/2/2023

Tóm tắt: Khởi nghiệp đổi mới sáng tạo (KNĐMST) luôn là vấn đề cấp thiết đối với các quốc gia đang phát triển. Nhận thức rõ vấn đề đó, Bộ Giáo dục và Đào tạo luôn thúc đẩy và tạo điều kiện cho các trường đại học, cao đẳng và trung cấp chuyên nghiệp trên cả nước hỗ trợ sinh viên nghiên cứu khoa học, KNĐMST và hoạt động hướng nghiệp, kết nối doanh nghiệp nhằm tạo ra các tài năng và ý tưởng mới, cũng như hình thành được văn hóa khởi nghiệp. Bài viết nghiên cứu thực trạng và đề xuất một số giải pháp đẩy mạnh hoạt động KNĐMST của sinh viên khối ngành kinh tế.

Từ khóa: khởi nghiệp, khởi nghiệp sáng tạo, khởi nghiệp đổi mới sáng tạo, hệ sinh thái khởi nghiệp, khối ngành kinh tế.

Năm 2023 được lựa chọn là “Năm Quốc gia khởi nghiệp” với chủ đề “Lan tỏa tinh thần khởi nghiệp”. Đây là sự kiện khoa học - kinh tế - xã hội tiêu biểu với quy mô quốc gia nhằm mục đích tạo lập văn hóa khởi nghiệp, tinh thần lập thân và khơi dậy khí thế khởi nghiệp sáng tạo, khát vọng làm giàu, hình thành hệ sinh thái KNĐMST quốc gia bền vững. Để xây dựng được hệ sinh thái khởi nghiệp quốc gia một cách toàn diện thì cần rất nhiều yếu tố; trong đó, ngành giáo dục và đào tạo đảm nhiệm hai yếu tố đó là phát hiện tài năng và xây

dựng văn hóa khởi nghiệp. Hiện tại có rất nhiều trường đại học, đặc biệt là các trường có đào tạo các ngành thuộc khối ngành kinh tế đã đưa ra định hướng phát triển trong giai đoạn mới - trường đại học khởi nghiệp và đổi mới sáng tạo với nhiều hoạt động thúc đẩy tư duy và tinh thần khởi nghiệp của sinh viên.

1. MỘT SỐ KHÁI NIỆM VỀ KHỞI NGHIỆP ĐỔI MỚI SÁNG TẠO VÀ VAI TRÒ CỦA SINH VIÊN

Có nhiều định nghĩa về khởi nghiệp, theo Steve, 2010 thì “Khởi nghiệp là cá

“ ĐỂ XÂY DỰNG ĐƯỢC HỆ SINH THÁI KHỞI NGHIỆP QUỐC GIA MỘT CÁCH TOÀN DIỆN THÌ CẦN RẤT NHIỀU YẾU TỐ; TRONG ĐÓ, NGÀNH GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO ĐẢM NHIỆM HAI YẾU TỐ ĐÓ LÀ PHÁT HIỆN TÀI NĂNG VÀ XÂY DỰNG VĂN HÓA KHỞI NGHIỆP. ”

nhân, doanh nghiệp hoặc một tổ chức tạm thời được thiết kế để tìm ra một mô hình hoạt động có thể lặp lại hoặc mở rộng nhanh chóng”. Tuy nhiên, theo Drucker (1999) khái niệm khởi nghiệp gắn bó chặt chẽ với đổi mới sáng tạo, nói cách khác, đổi mới sáng tạo chính là công cụ hình thành nên khởi nghiệp. Vậy, KNĐMST là bắt đầu một sự nghiệp bằng tất cả niềm đam mê khao khát và trải nghiệm cùng với nền công nghệ kỹ thuật nhằm tạo ra các mô hình kinh doanh, sản phẩm, dịch vụ... có tính mới lạ, sáng tạo, đem lại sự tăng trưởng vượt trội và bứt phá trong cạnh tranh. Khởi nghiệp sáng tạo giúp giải quyết việc thỏa mãn tốt hơn những đòi hỏi ngày càng cao của khách hàng, giúp các doanh nghiệp giải quyết những bài toán khó trong kinh doanh và đáp ứng nhu cầu ngày càng cao của xã hội hiện đại. Sự KNĐMST của một cá nhân hay doanh nghiệp nào đó đều bắt đầu từ những ý tưởng mới lạ và táo bạo. Mark Zuckerberg bắt đầu với ý tưởng táo bạo thành lập một trang cá nhân ảo để người dùng có thể chia sẻ thông tin, sở thích, hình ảnh và những kỷ niệm cá nhân, cũng như để kết nối mọi người trên toàn thế giới - với điều kiện có mạng internet. Năm 2004, ý

tưởng đó thậm chí không được tất cả bạn bè của Mark ủng hộ và góp vốn, tuy nhiên, thời gian không lâu sau đó nó đã trở thành mạng xã hội có sức lan tỏa lớn nhất thế giới.

Cơ quan phát triển doanh nghiệp nhỏ và vừa Hoa Kỳ - SBA (US Small Business Administrator) đưa ra khái niệm: Khởi nghiệp đổi mới sáng tạo (Startup) là việc doanh nghiệp dựa trên công nghệ và có khả năng tăng trưởng nhanh (business that is typically technology oriented and has high growth potential). Những nhà nghiên cứu về khởi nghiệp Steve Blank, Bob Dorf cho rằng: Khởi nghiệp đổi mới sáng tạo là tổ chức được hình thành để tìm kiếm mô hình kinh doanh có khả năng tăng trưởng và nhân rộng nhanh (organization formed to search for a repeatable and scalable business model).

Tại Việt Nam, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 844/QĐ-TTg, ngày 18/5/2016, phê duyệt Đề án Hỗ trợ hệ sinh thái KNĐMST đến năm 2025, theo đó, “Khởi nghiệp sáng tạo là quá trình thực hiện ý tưởng kinh doanh dựa trên khai thác tài sản trí tuệ, công nghệ và mô hình kinh doanh mới nhằm tạo ra sản phẩm có giá trị tăng cao, có khả năng tăng trưởng nhanh”.

Sinh viên có vai trò đặc biệt quan trọng trong xây dựng hệ sinh thái KNĐMST. Sinh viên chính là những tài năng của hệ sinh thái khởi nghiệp. Rất nhiều dự án khởi nghiệp thành công lớn đến từ ý tưởng của những bạn sinh viên khi còn đang ngồi trên ghế nhà trường. Ngành giáo dục và đào tạo có nhiệm vụ thực hiện việc trang bị kiến thức, kỹ năng và phát triển

năng lực cho sinh viên để có những nền tảng căn bản cho khởi nghiệp, tích cực bồi đắp ý chí và khát vọng cho sinh viên. Đồng thời, tăng cường trang bị kỹ năng khởi nghiệp sáng tạo, kết nối nhà trường với doanh nghiệp, tạo lập môi trường tốt nhất cho hoạt động khởi nghiệp của học sinh, sinh viên.

Thế hệ trẻ khi còn ngồi trên giảng đường đại học luôn chứa đựng những hoài bão và ý tưởng sáng tạo nhất, giáo dục và đào tạo chính là tạo điều kiện tốt nhất để sinh viên được học tập, phát huy tối đa năng lực của bản thân, tạo ra những ý tưởng và doanh nghiệp khởi nghiệp có giá trị lớn cho cộng đồng xã hội, gắn liền việc học tập với thực hành thực tế. Từ đó, văn hóa khởi nghiệp sẽ hình thành trong tư duy của thế hệ trẻ. Các hoạt động liên quan cũng được đẩy mạnh như việc nghiên cứu khoa học, gắn với lợi ích cộng đồng và các hoạt động thương mại, dịch vụ khởi nghiệp.

Các trường đại học theo định hướng đổi mới sáng tạo và khởi nghiệp cần được khuyến khích nhiều hơn nhằm góp phần tạo dựng giá trị cốt lõi của hệ sinh thái khởi nghiệp quốc gia. Các dự án khởi nghiệp tại cấp cơ sở cũng cần được đẩy mạnh để tạo giá trị thiết thực cho sinh viên, cho doanh nghiệp và cho quốc gia. Các quỹ khởi nghiệp cũng được hình thành và lập nên để khuyến khích các cuộc thi, đẩy mạnh hoạt động khởi nghiệp của sinh viên.

2. THỰC TRẠNG CÁC HOẠT ĐỘNG KHỞI NGHIỆP ĐỔI MỚI SÁNG TẠO CỦA SINH VIÊN KHỐI NGÀNH KINH TẾ HIỆN NAY

Thực hiện Đề án của Chính phủ về “Hỗ trợ học sinh, sinh viên khởi nghiệp đến

năm 2025”, Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành Kế hoạch triển khai Đề án “Hỗ trợ học sinh, sinh viên khởi nghiệp đến năm 2025” của ngành giáo dục (Quyết định số 1230/QĐ-BGDĐT, ngày 30/03/2018) với mục tiêu:

- Thúc đẩy tinh thần khởi nghiệp và trang bị kiến thức, kỹ năng về khởi nghiệp cho học sinh, sinh viên trong các cơ sở giáo dục, đào tạo.

- Tạo môi trường và cơ chế hoạt động khởi nghiệp, tạo chuyển biến mang tính đột phá về đổi mới sáng tạo và khởi nghiệp tại các cơ sở giáo dục, đào tạo.

Hoạt động KNĐMST được chú trọng triển khai tại các trường đại học trên cả nước, thông qua các hoạt động cụ thể:

2.1. Xây dựng các quỹ khởi nghiệp, kết nối với các hiệp hội, đơn vị có liên quan

Bộ Giáo dục và Đào tạo tập trung chỉ đạo, đẩy mạnh nghiên cứu khoa học gắn với lợi ích cộng đồng và các hoạt động thương mại, dịch vụ khởi nghiệp. Quỹ hỗ trợ khởi nghiệp trong trường đại học được thành lập dưới dạng quỹ quyên tặng, quỹ cộng đồng để hỗ trợ sinh viên nghiên cứu, lên ý tưởng và triển khai các dự án khởi nghiệp. Đồng thời, đẩy mạnh kết nối với

KNĐMST LÀ BẮT ĐẦU MỘT SỰ NGHIỆP BẰNG TẤT CẢ NIỀM ĐAM MÊ KHAO KHÁT VÀ TRẢI NGHIỆM CÙNG VỚI NỀN CÔNG NGHỆ KỸ THUẬT NHẪM TẠO RA CÁC MÔ HÌNH KINH DOANH, SẢN PHẨM, DỊCH VỤ... CÓ TÍNH MỚI LẠ, SÁNG TẠO, ĐEM LẠI SỰ TĂNG TRƯỞNG VƯỢT TRỘI VÀ BỨT PHÁ TRONG CẠNH TRANH.

CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC THEO ĐỊNH HƯỚNG ĐỔI MỚI SÁNG TẠO VÀ KHỞI NGHIỆP CẦN ĐƯỢC KHUYẾN KHÍCH NHIỀU HƠN NHẪM GÓP PHẦN TẠO DỰNG GIÁ TRỊ CỐT LÕI CỦA HỆ SINH THÁI KHỞI NGHIỆP QUỐC GIA.

Hiệp hội khởi nghiệp quốc gia, Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam, Báo Diễn đàn doanh nghiệp và các công ty để đào tạo và phát triển tư duy khởi nghiệp.

Hiệp hội khởi nghiệp quốc gia là tổ chức xã hội, được thành lập theo quyết định của Bộ Nội vụ năm 2021. Mặc dù mới thành lập, nhưng Hiệp hội đã có kết nối chặt chẽ, thường xuyên với các trường đại học nhằm xây dựng các chương trình đào tạo gắn liền với thực tiễn giành cho sinh viên có đam mê và ý tưởng khởi nghiệp, Hiệp hội cũng đang có dự án kết nối với hàng trăm trường đại học trên cả nước trong việc động viên, hỗ trợ hình thành văn hóa và môi trường khởi nghiệp trong các trường đại học, thúc đẩy tư duy sáng tạo và tư tưởng khởi nghiệp, cũng như hỗ trợ tổ chức các cuộc thi, cung cấp người hướng dẫn, nguồn lực và hỗ trợ nguồn vốn triển khai các dự án khả thi.

Nhiều công ty, doanh nghiệp hay các tổ chức phi chính phủ triển khai các kế hoạch làm việc và kết nối với các trường đại học, đẩy mạnh các hoạt động, tổ chức các cuộc thi, hoặc những môn học trong chương trình đào tạo gắn liền với khởi nghiệp. Công ty cổ phần Bliss Education gia nhập Hiệp hội các trường đại học, cao đẳng Việt Nam ngày 24/04/2023 và triển khai dự án

“Đào tạo tư duy tài chính và khởi nghiệp” với mong muốn mang nền tảng giáo dục số “Kỳ lân xưng bá” tới 420 trường đại học, cao đẳng trên cả nước. Dự án sử dụng phương pháp đào tạo thông qua trải nghiệm, giáo trình và giáo cụ nhằm đáp ứng nhu cầu học tập của sinh viên và mục tiêu phát triển của các trường đại học theo mô hình đại học KNĐMST; rất phù hợp với sinh viên khối ngành kinh tế. Theo đó, sinh viên được đào tạo tư duy tài chính và khởi nghiệp theo lộ trình: năm thứ nhất, khai mở tư duy tài chính; năm thứ hai là lập kế hoạch tự do tài chính; năm thứ ba là xây dựng mô hình kinh doanh. Thông qua lộ trình đào tạo trên, sinh viên sẽ được trang bị kiến thức mới mẻ, hiện đại, định hướng rõ ràng cũng như tận dụng được sức mạnh của khởi nghiệp vào việc phát triển dự án kinh doanh, có cơ hội để hòa nhập vào xu hướng đổi mới sáng tạo đang ngày càng mạnh mẽ trên thế giới.

Ngoài ra, BGS Global đang triển khai Dự án tài trợ tư vấn 1.000 thanh niên khởi nghiệp theo mô hình BGS Global. Giai đoạn một, phía đối tác sẽ tập trung tổ chức hội thảo “Khởi nghiệp thành công theo mô hình BGS Global” cho các trường đại học. Ở giai đoạn hai, sinh viên sẽ được “Huấn luyện mô hình BGS Global trong khởi nghiệp”. Dự án giúp các bạn sinh viên có thêm những kiến thức, kỹ năng để thành công trong kinh doanh, đặc biệt, những dự án khởi nghiệp khả thi sẽ được BGS tài trợ vốn, mô hình quản trị và cử chuyên gia đồng hành thực hiện.

2.2. Thường xuyên tổ chức các cuộc thi khởi nghiệp và khởi nghiệp đổi mới sáng tạo

Từ năm 2018, Bộ Giáo dục và Đào tạo

đã tổ chức cuộc thi “Học sinh, sinh viên với ý tưởng khởi nghiệp” (SV_STARTUP) với rất nhiều dự án, ý tưởng dự thi, thu hút đông đảo đối tượng học sinh, sinh viên tham gia. Lần lượt diễn ra các cuộc thi tiếp theo vào các năm 2019, 2021, 2022 và tính tới lần thứ V năm 2023 đã có hơn 2.500 ý tưởng, dự án khởi nghiệp của học sinh, sinh viên được gửi về, 70% dự án đã có sản phẩm. Nhiều ý tưởng được thương mại hóa và đưa vào thực tiễn như dự án nước súc miệng “TX Green Nano để phòng, chống bệnh răng miệng học đường”, dự án máy đo thân nhiệt và sát khuẩn tự động được đưa vào sản xuất và xuất khẩu.

Từ năm 2003, một sân chơi bổ ích khác cho cộng đồng khởi nghiệp được tổ chức trên toàn quốc đã chấp cánh cho biết bao ý tưởng sáng tạo của giới trẻ. Đó chính là Chương trình Khởi nghiệp quốc gia do Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) và tạp chí Diễn đàn doanh nghiệp phối hợp tổ chức. Trải qua 20 năm, cuộc thi thu hút sự quan tâm của đông đảo sinh viên các trường đại học khối ngành kinh tế. Ở phía Bắc, có rất nhiều trường đại học mạnh dạn tham gia từ những giai đoạn đầu của cuộc thi như Đại học Ngoại thương, Đại học Đại Nam, Đại học Thương mại, Đại học Lâm nghiệp...

Các trường đại học, cụm trường đại học cũng rất tích cực trong việc tổ chức các

cuộc thi về khởi nghiệp. Tại Đại học Đại Nam, giai đoạn trước khi diễn ra đại dịch COVID-19, nhiều lần tổ chức cuộc thi khởi nghiệp và chọn lựa được những dự án tốt, có tính khả thi tham gia cuộc thi Khởi nghiệp Quốc gia do VCCI và tạp chí Diễn đàn doanh nghiệp tổ chức.

2.3. Thành lập Câu lạc bộ Sinh viên khởi nghiệp tại các trường đại học

Theo thống kê của Bộ Giáo dục và Đào tạo, hiện nay đã có 50% các trường đại học thành lập được các câu lạc bộ khởi nghiệp thuộc các lĩnh vực ưu tiên dựa trên thế mạnh của cơ sở đào tạo, chủ yếu vẫn là câu lạc bộ khởi nghiệp trong lĩnh vực kinh tế. Việc thành lập Câu lạc bộ Sinh viên khởi nghiệp để sinh viên - đặc biệt ở khối ngành kinh tế có sân chơi chung, có môi trường thỏa sức đưa ra các ý tưởng khởi nghiệp kinh doanh và chia sẻ những ý tưởng này với cộng đồng.

Câu lạc bộ không chỉ là nơi các bạn sinh viên gặp gỡ, trao đổi, giúp đỡ nhau và trau dồi tri thức, kiến thức thực tế mà còn là nơi định hướng, rèn luyện cho sinh viên những kỹ năng chuyên môn cần thiết cho công việc sau khi ra trường. Câu lạc bộ cũng góp phần thay đổi tư duy và nhận thức của thế hệ trẻ về câu chuyện lựa chọn “làm thuê hay làm chủ”, kích thích sự sáng tạo và nảy sinh các ý tưởng kinh

HIỆP HỘI KHỞI NGHIỆP QUỐC GIA KẾT NỐI VỚI HÀNG TRĂM TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRÊN CẢ NƯỚC TRONG VIỆC ĐỘNG VIÊN, HỖ TRỢ HÌNH THÀNH VĂN HÓA VÀ MÔI TRƯỜNG KHỞI NGHIỆP TRONG CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC, THÚC ĐẨY TƯ DUY SÁNG TẠO VÀ TƯ TƯỞNG KHỞI NGHIỆP, CŨNG NHƯ HỖ TRỢ TỔ CHỨC CÁC CUỘC THI, CUNG CẤP NGƯỜI HƯỚNG DẪN, NGUỒN LỰC VÀ HỖ TRỢ NGUỒN VỐN TRIỂN KHAI CÁC DỰ ÁN KHẢ THI.

Bảng 1: Kết quả các cuộc thi Khởi nghiệp - trường Đại học Đại Nam đã tổ chức

Thời gian	2015	2016	2018
Tên cuộc thi	Khởi nghiệp cùng Đại Nam 2015	Khởi nghiệp cùng Đại Nam 2016	Thanh niên khởi nghiệp sáng tạo - ĐH Đại Nam 2018
Số lượng dự án tham gia	64	50	100
Số lượng dự án vào chung kết	8	6	5
Lĩnh vực	Kinh doanh; Nông nghiệp, Dịch vụ làm đẹp...	Nông nghiệp, Thương mại điện tử, Du lịch; Vận tải; Phần mềm...	Nông nghiệp, Kinh doanh...
Các trường đại học có nhóm sinh viên tham gia	Đại Nam, Ngoại thương, Thương mại, Công nghiệp, Mỏ địa chất, Lâm nghiệp, Điện lực, KHXX và nhân văn, Học viện Phụ nữ, Cao đẳng Bách khoa...	Đại Nam, Kinh tế quốc dân, Thương mại, Bách khoa, Đại học Thái Bình...	Đại Nam, Phương Đông, Đại học Thái Bình, Học viện Nông nghiệp, Học viện Bưu chính viễn thông...
Dự án tiêu biểu	Quán cafe văn hóa và nghệ thuật; Dự án vườn đứng Cát Tiên; Cửa hàng rau an toàn; Nâng tầm vẻ đẹp Việt; Dự án trồng và sản xuất thảo dược lá khô tía; Sản xuất và phân phối dúi Hà Giang...	Trang trại gà cáy con; Easy Travels - Du lịch dễ dàng; Rơm cuộn; Sản xuất và kinh doanh rau mầm; Xây dựng và cho thuê Trạm dừng nghỉ dành cho dân phượt...	Dự án lợn đen thảo dược; Túi bọc trái cây; Nấm linh chi; Sản xuất rượu thảo dược; Dưa lưới...

(Nguồn: Tác giả tự tổng hợp)

doanh. Qua đó giúp kết nối giữa các doanh nghiệp với sinh viên để tìm kiếm những ứng viên tiềm năng trong cơ cấu nhân sự hay hỗ trợ các hoạt động kinh doanh, là nơi các ý tưởng khởi nghiệp được trao đổi, hoàn thiện và tìm kiếm sự hỗ trợ của các quỹ, trung tâm khởi nghiệp.

2.4. Xây dựng trung tâm và tổ chức vườn ươm khởi nghiệp

Theo thống kê của Bộ Giáo dục và Đào tạo, đến nay có 70 cơ sở đào tạo bố trí được

không gian chung hỗ trợ khởi nghiệp dành cho sinh viên, 45 cơ sở đã thành lập được các trung tâm hỗ trợ sinh viên khởi nghiệp.

Trung tâm khởi nghiệp là nơi đào tạo, chuyển giao tri thức khởi nghiệp dành cho các bạn trẻ có đam mê. Các cuộc thi do trung tâm tổ chức, sinh viên được hướng dẫn trực tiếp bởi đội ngũ các chuyên gia giàu kinh nghiệm đến từ các doanh nghiệp hàng đầu. Quỹ khởi nghiệp sẽ được

trao cho các dự án xuất sắc và được đi vào thực thi. Sau khi lập nghiệp - khởi nghiệp thành công thì những sinh viên này sẽ trở thành đội ngũ chuyên gia kế cận, tiếp tục đồng hành cùng trung tâm trong việc “gieo trồng” thế hệ khởi nghiệp tương lai của các trường đại học.

Ví dụ, tại Đại học Đại Nam, đầu tháng 03/2023, Chủ tịch Hội đồng Trường TS. Lê Đức Sơn đã ký quyết định thành lập “Trung tâm Việc làm và Khởi nghiệp sinh viên” (Career & Entrepreneurship Center) với mục tiêu hỗ trợ, đồng hành cùng các em sinh viên từ khi vào trường đến khi có công việc ổn định và bám sát theo sứ mệnh “Đào tạo người học ra trường có cuộc sống tốt và là công dân tốt”.

2.5. Xây dựng chương trình đào tạo và các môn học gắn liền với khởi nghiệp và đổi mới sáng tạo

Theo thống kê của Bộ Giáo dục và Đào tạo, gần 100 trường đại học đưa khởi nghiệp thành một môn học với ít nhất một tín chỉ theo hình thức bắt buộc hoặc tự chọn. Như vậy, vai trò của khởi nghiệp đối với sinh viên khối ngành kinh tế đã được chú trọng hơn. Một số môn học ở các trường có vai trò tương tự như “Khởi nghiệp sáng tạo”, “Thực hành khởi nghiệp”, “Trò chơi và nhận thức về kinh doanh” cũng đã trang bị những kiến thức nền tảng ban đầu cho sinh viên về khởi nghiệp trong kinh doanh.

Hiện nay, các môn học liên quan đến thực hành, thực tế doanh nghiệp cũng được đưa vào nhiều hơn trong chương trình đào tạo của các trường. Các hoạt động trải nghiệm thực tế cũng được chú trọng hơn. Việc đòi hỏi giảng viên - đặc

CHƯƠNG TRÌNH KHỞI NGHIỆP QUỐC GIA DO PHÒNG THƯƠNG MẠI VÀ CÔNG NGHIỆP VIỆT NAM (VCCI) VÀ TẠP CHÍ ĐIỂN ĐÀN DOANH NGHIỆP PHỐI HỢP TỔ CHỨC. TRẢI QUA 20 NĂM, CUỘC THI THU HÚT SỰ QUAN TÂM CỦA ĐÔNG ĐẢO SINH VIÊN CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHỐI NGÀNH KINH TẾ.

biệt giảng viên khối ngành kinh tế cần có kinh nghiệm thực tế, mô hình giảng viên khởi nghiệp kinh doanh cũng được khuyến khích.

Các trường cũng tích cực tổ chức chuỗi sự kiện Talkshow để tăng cơ hội kết nối cùng doanh nhân, khởi động tinh thần khởi nghiệp của sinh viên, tạo văn hóa khởi nghiệp.

Như vậy, có thể thấy, thời gian qua, các trường đại học, đặc biệt là các trường khối ngành kinh tế đã phối hợp và triển khai rất nhiều các hoạt động khác nhau nhằm thực hiện nhanh - mạnh - bền vững mô hình đại học khởi nghiệp và đổi mới sáng tạo.

3. MỘT SỐ NHÂN TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN KHỞI NGHIỆP ĐỔI MỚI SÁNG TẠO CỦA SINH VIÊN KHỐI NGÀNH KINH TẾ

Việc quyết định có xây dựng các ý tưởng khởi nghiệp hay không? Ý tưởng khởi nghiệp được xây dựng ngay từ khi ngồi trên ghế giảng đường đại học hay khi đã ra trường và đi làm? Có triển khai các ý tưởng khởi nghiệp thành các dự án thực tế? Trả lời những câu hỏi này, mỗi sinh viên chịu ảnh hưởng và tác động của cả những yếu

THEO THỐNG KÊ CỦA BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO, ĐẾN NAY CÓ 70 CƠ SỞ ĐÀO TẠO BỐ TRÍ ĐƯỢC KHÔNG GIAN CHUNG HỖ TRỢ KHỞI NGHIỆP DÀNH CHO SINH VIÊN, 45 CƠ SỞ ĐÃ THÀNH LẬP ĐƯỢC CÁC TRUNG TÂM HỖ TRỢ SINH VIÊN KHỞI NGHIỆP.

tổ khách quan, chủ quan. Tuy nhiên, qua phương pháp phỏng vấn và thu thập tài liệu từ các công trình nghiên cứu tương tự trước đó, trong nghiên cứu này, tác giả tiến hành phân tích, đánh giá 5 nhân tố chủ yếu ảnh hưởng tới KNĐMST của sinh viên khối ngành kinh tế, Đại học Đại Nam: (1) Sự sáng tạo và tư duy của bản thân; (2) Định hướng và hỗ trợ của gia đình, người quen hoặc bạn bè; (3) Sự khuyến khích, định hướng từ thầy cô, người hướng dẫn; (4) Cơ chế, chính sách hỗ trợ của nhà trường, trung tâm hoặc các quỹ khởi nghiệp, hiệp hội, đơn vị liên quan; (5) Hoạt động truyền thông của Chính phủ, Bộ Giáo dục và Đào tạo cũng như các biện pháp khuyến khích, thúc đẩy sinh viên có ý tưởng khởi nghiệp.

3.1. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu được tiến hành chủ yếu dựa trên hoạt động nghiên cứu định lượng. Do có hạn chế về không gian và thời gian, tác giả quyết định lựa chọn điều tra khảo sát tại 3 trường đại học, đại diện cho các trường có đào tạo về khối ngành kinh tế tại khu vực phía Bắc là trường Đại học Thương mại, trường Đại học Đại Nam và trường Đại học Thăng Long.

Trên cơ sở thang đo được sử dụng để

đánh giá các nhân tố ảnh hưởng đến KNĐMST của sinh viên khối ngành kinh tế, nghiên cứu chia thang điểm cho các tiêu chí đánh giá từ 1 đến 5 điểm, trong đó 1 điểm sẽ là mức độ thấp nhất và 5 điểm sẽ là mức độ cao nhất. Do đó, bề rộng mỗi khoảng cách là 0,80 đơn vị, giá trị của các nhân tố được tính theo giá trị trung bình. Cụ thể như sau:

Mức độ 1: Hoàn toàn không đồng ý (1.00 - 1.80)

Mức độ 2: Ít đồng ý (1.81 - 2.60)

Mức độ 3: Bình thường (2.61 - 3.40)

Mức độ 4: Đồng ý (3.41 - 4.20)

Mức độ 5: Hoàn toàn đồng ý (4.21 - 5.00)

3.2. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu bao gồm các sinh viên khối ngành kinh tế. Đối với trường Đại học Thương mại, là một trong những trường đại học công lập có lịch sử lâu đời và truyền thống về kinh tế, kinh doanh, sinh viên được khảo sát học tập hệ chính quy từ khóa 56 đến khóa 58. Với trường Đại học Thăng Long, trường đại học ngoài công lập đầu tiên trên cả nước, sinh viên được khảo sát đang học tập tại trường từ khóa 32 đến khóa 34 hệ đào tạo chính quy ác ngành thuộc khối ngành kinh tế. Ở trường Đại học Đại Nam - trường đại học với định hướng mô hình đại học KNĐMST ở khu vực phía Bắc, sinh viên được khảo sát thuộc khối ngành kinh tế từ khóa 14 đến khóa 16. Tỷ lệ mẫu đa dạng, đến từ nhiều ngành khác nhau thuộc khối ngành kinh tế như quản trị kinh doanh, kế toán, tài chính ngân hàng, quản trị nguồn nhân lực, logistics và quản lý chuỗi cung ứng, marketing, thương mại điện tử và kinh tế số...

3.3. Mẫu khảo sát

Nguồn cung cấp dữ liệu gồm dữ liệu thứ cấp và dữ liệu sơ cấp. Dữ liệu thứ cấp được tác giả tìm kiếm trên internet, website của Bộ Giáo dục và Đào tạo, website các trường... nhằm cung cấp thông tin về các cuộc thi, dự án khởi nghiệp, chương trình đào tạo, các chương trình hợp tác, liên kết với các đơn vị, hiệp hội liên quan.

Đối với dữ liệu sơ cấp, bảng hỏi dành cho đối tượng sinh viên được tạo theo mẫu google form và gửi tới 1.196 sinh viên khối ngành kinh tế với số phiếu hồi đáp hợp lệ 972 phiếu (tỷ lệ 81,27%).

3.4. Kết quả nghiên cứu

Biểu đồ 1: Sinh viên và ý tưởng khởi nghiệp khi còn trên giảng đường

(Nguồn: Tự khảo sát)

Kết quả trên 972 phiếu khảo sát thu về cho thấy có đến 540 phiếu (tương ứng với tỷ lệ 55,56%) sinh viên chỉ có ý tưởng khởi nghiệp sau khi đã ra trường và 86 phiếu (tương ứng 8,85%) sinh viên không nghĩ đến ý tưởng khởi nghiệp. Như vậy, có đến 64,41% sinh viên được hỏi chưa hoặc không có tư duy và ý tưởng về khởi nghiệp sáng tạo. Điều này thể hiện: (1) Một phần lớn sinh viên khối ngành kinh tế chưa có ý niệm khởi nghiệp khi đang học, sau khi ra trường hoặc tư duy làm chủ; (2) Quá

trình giảng dạy, định hướng của thầy cô còn chưa khuyến khích, định hướng sinh viên khởi nghiệp khi còn ngồi trên ghế nhà trường hoặc khi đi làm; (3) Chính sách tài chính và quyền lợi tương đương cho khởi nghiệp sinh viên còn hạn chế, chưa thu hút; (4) Vai trò của truyền thông để đẩy mạnh hoạt động khởi nghiệp đối với sinh viên kinh tế còn chưa được thể hiện rõ.

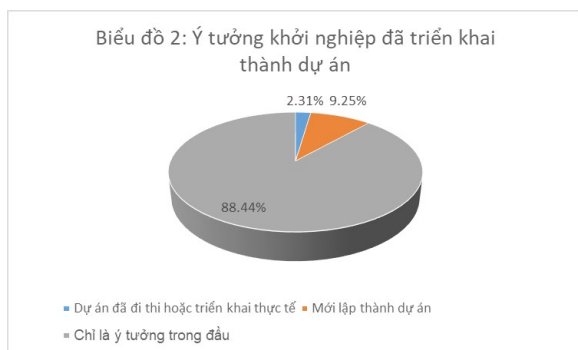
Tuy nhiên, vẫn có 346 phiếu khảo sát nhận về (tương ứng 35,59%) các bạn sinh viên trả lời đã và đang có ý tưởng khởi nghiệp khi còn đang ngồi trên ghế nhà trường. Khi được hỏi cụ thể, các bạn trả lời, do: (1) Sự hấp dẫn của một số môn học trong quá trình học tập tại trường; (2) Định hướng và hướng nghiệp từ gia đình có truyền thống sản xuất, kinh doanh; (3) Tham gia các câu lạc bộ khởi nghiệp, các buổi Talkshow định hướng, hướng nghiệp và manh nha hình thành ý tưởng khởi nghiệp; (4) Động lực làm giàu và khó khăn tài chính của gia đình.

Mặc dù 35,59% sinh viên được hỏi có ý tưởng khởi nghiệp từ khi ngồi trên ghế giảng đường đại học, tuy nhiên chỉ 2,31% trong số đó (tương ứng 8 phiếu) đã lập thành dự án, có đem đi thi hoặc đã triển khai thực tế; 9,25% (tương ứng 32 phiếu) được hỏi trả lời từ ý tưởng, đã lập thành dự

HIỆN NAY, CÁC MÔN HỌC LIÊN QUAN ĐẾN THỰC HÀNH, THỰC TẾ DOANH NGHIỆP CŨNG ĐƯỢC ĐƯA VÀO NHIỀU HƠN TRONG CHƯƠNG TRÌNH ĐÀO TẠO CỦA CÁC TRƯỜNG. CÁC HOẠT ĐỘNG TRẢI NGHIỆM THỰC TẾ CŨNG ĐƯỢC CHÚ TRỌNG HƠN.

án - tuy nhiên còn bỏ trống và chưa triển khai; và đặc biệt, có đến 88,44% (tương ứng 306 phiếu) trả lời chưa lập thành dự án, mới chỉ là ý tưởng và những kế hoạch được vạch ra trong đầu.

Biểu đồ 2: Ý tưởng khởi nghiệp đã triển khai thành dự án của sinh viên

(Nguồn: Tự khảo sát)

Điều này thể hiện, sinh viên khối ngành kinh tế có thể đã có những tư duy và ý tưởng kinh doanh sáng tạo, độc đáo nhưng chưa tìm được một người định hướng, hướng dẫn, chưa có một hướng đi, có thể là một sân chơi, một cuộc thi để thể hiện, hoặc cơ hội để kết nối với những đối tác hợp tác, các hiệp hội khởi nghiệp hoặc đơn vị liên quan.

Để đánh giá thực trạng các nhân tố tác động đến KNĐMST của sinh viên khối ngành kinh tế, tác giả tiến hành phân tích thống kê đánh giá của đối tượng hỏi về 5 nhân tố đặc trưng nhất. Giá trị các nhân tố được tính là giá trị trung bình và được tổng hợp trong bảng sau:

Bảng 2: Thống kê mô tả các nhân tố ảnh hưởng đến KNĐMST của sinh viên khối ngành kinh tế

Nhân tố tác động	N	TB
1. Sự sáng tạo và tư duy của sinh viên	486	3,24
2. Định hướng và hỗ trợ của gia đình, người quen, bạn bè	486	3,12
3. Khuyến khích và định hướng từ thầy cô, người hướng dẫn	486	3,42
4. Cơ chế, chính sách của nhà trường, trung tâm, hiệp hội và đơn vị liên quan	486	3,72
5. Hoạt động truyền thông của Chính phủ, Bộ Giáo dục và Đào tạo và các biện pháp khuyến khích	486	3,14

(Nguồn: tự khảo sát)

Nhìn vào bảng số liệu khảo sát sự ảnh hưởng của các nhân tố tới KNĐMST của sinh viên khối ngành kinh tế, có thể thấy tất cả các nhân tố tác giả phân tích đều có tác động nhất định tới ý tưởng khởi nghiệp và hình thành thói quen tư duy khởi nghiệp của sinh viên. Tuy nhiên, hai nhân tố có ảnh hưởng nhiều hơn cả là *Cơ chế, chính sách của nhà trường, trung tâm, hiệp hội và đơn vị liên quan* và *Khuyến khích và định hướng từ thầy cô, người hướng dẫn* đều được

đánh giá ở mức **Đông ý** với số điểm trung bình lần lượt là 3,72 và 3,42 điểm trên thang đo 5. Điều này thể hiện, môi trường học tập có tác động lớn tới việc hình thành ý tưởng và dám triển khai các ý tưởng kinh doanh khởi nghiệp. Cũng trong quá trình học tập tại giảng đường đại học sẽ rèn luyện những kỹ năng và kiến thức cho khởi nghiệp sáng tạo. Và ý tưởng đó cần sự hỗ trợ, khuyến khích về ngân sách của nhà trường, các hiệp hội và đơn vị liên

quan để biến thành thực tế, ngoài ra còn cần sự đồng hành của thầy cô, người hỗ trợ và giám sát.

Ba nhân tố còn lại, được đánh giá ở mức **Bình thường** với *Sự sáng tạo và tư duy của bản thân sinh viên và Định hướng hỗ trợ của gia đình, người quen, bạn bè* có số điểm lần lượt là 3,24 và 3,12 điểm. Như vậy, với phần lớn đối tượng được hỏi nhận định, bên cạnh có định hướng từ thầy cô, nhà trường, bản thân sinh viên cũng cần có sự sáng tạo trong tư duy, thích tìm tòi khám phá những cái mới; bên cạnh đó, gia đình có nền tảng tốt, có định hướng khởi nghiệp hay kinh doanh, cũng là những nhân tố tác động tới việc phát triển ý tưởng khởi nghiệp.

Cuối cùng, nhân tố ảnh hưởng từ hoạt động truyền thông cũng như các biện pháp khuyến khích từ Chính phủ, Bộ Giáo dục và Đào tạo cũng được đánh giá có ảnh hưởng ở mức Bình thường với số điểm trung bình là 3,14 điểm. Tuy vậy, có thể thấy sự ra quân mạnh mẽ của Bộ Giáo dục và Đào tạo góp phần không nhỏ tới đẩy mạnh chính sách KNĐMST tại các trường, khuyến khích cải tiến phương pháp, chương trình đào tạo, để hướng tới mục tiêu tìm kiếm thật nhiều tài năng KNĐMST trẻ và hình thành văn hóa khởi nghiệp cho thế hệ tương lai.

4. MỘT SỐ GIẢI PHÁP THÚC ĐẨY KHỞI NGHIỆP ĐỔI MỚI SÁNG TẠO

Thời gian qua, hoạt động KNĐMST đối với sinh viên đã được đẩy mạnh nhưng vẫn chưa thật sự sâu rộng và triệt để. Việc hỗ trợ sinh viên xây dựng và triển khai các dự án khởi nghiệp còn gặp nhiều khó khăn dẫn đến hiệu quả chính sách chưa

CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC, HIỆP HỘI VÀ CÁC ĐƠN VỊ, TỔ CHỨC LIÊN QUAN CẦN TĂNG CƯỜNG CÁC MÔN HỌC LIÊN QUAN ĐẾN KHỞI NGHIỆP SÁNG TẠO, THƯỜNG XUYÊN TỔ CHỨC CÁC CUỘC THI VỀ Ý TƯỞNG KHỞI NGHIỆP, KHƠI DẬY TINH THẦN KHỞI NGHIỆP ĐỔI MỚI VÀ XÂY DỰNG VĂN HÓA TƯ DUY SÁNG TẠO CỦA SINH VIÊN KHỐI NGÀNH KINH TẾ.

CẦN CÓ QUỸ HOẶC KINH PHÍ HỖ TRỢ CÁC DỰ ÁN KHỞI NGHIỆP CÓ TÍNH KHẢ THI ĐỂ THÚC ĐẨY CÁC Ý TƯỞNG VÀ DỰ ÁN KHỞI NGHIỆP.

cao hoặc chưa đáp ứng được nhu cầu thực tế của sinh viên. Từ những thực trạng đã phân tích ở trên, các giải pháp tác giả đề cập dưới đây sẽ góp phần thúc đẩy KNĐMST đối với sinh viên khối ngành kinh tế.

Thứ nhất, đối với cơ quan quản lý, Nhà nước cần tạo dựng cơ chế hỗ trợ thống nhất, đồng bộ và cần có chỉ đạo chung hoặc những văn bản hướng dẫn cụ thể cho các dự án khởi nghiệp sáng tạo nói chung và của sinh viên nói riêng.

Thứ hai, Bộ Giáo dục và Đào tạo, các đơn vị, hiệp hội liên quan có những chính sách ưu đãi hỗ trợ sinh viên khởi nghiệp, tích cực và thường xuyên tổ chức các cuộc thi khởi nghiệp và tuyên truyền sâu rộng tới sinh viên các trường đại học. Khuyến khích và thúc đẩy nhiều dự án của sinh viên tham gia.

Thứ ba, về phía các trường đại học, hiệp hội và các đơn vị, tổ chức liên quan cần tăng cường các môn học liên quan đến

khởi nghiệp sáng tạo, thường xuyên tổ chức các cuộc thi về ý tưởng khởi nghiệp, khơi dậy tinh thần khởi nghiệp đổi mới và xây dựng văn hóa tư duy sáng tạo của sinh viên khối ngành kinh tế.

Cần có quỹ hoặc kinh phí hỗ trợ các dự án khởi nghiệp có tính khả thi để thúc đẩy các ý tưởng và dự án khởi nghiệp có cơ hội được triển khai thực tế, các biện pháp khuyến khích sinh viên có các dự án khởi nghiệp tại các trường đại học.

Đối với giảng viên các học phần, khoa liên quan cần tiếp tục đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ tiên phong dẫn dắt, phát triển tư duy khởi nghiệp và đổi mới sáng tạo cho sinh viên; kết nối tri thức - kiến thức khởi nghiệp của chuyên gia với sinh viên, đề cao tinh thần sáng tạo, lý tưởng hóa ước mơ của các bạn trẻ.

Đối với sinh viên, cần rèn tư duy sáng, thường xuyên đưa ra và ghi chú lại các ý tưởng mới trong quá trình học tập, chia sẻ những kế hoạch với nhóm bạn bè hoặc thầy cô. Sẵn sàng lập thành các dự án cụ thể và triển khai thực tế nếu có cơ hội từ các cuộc thi khởi nghiệp hay từ các quỹ, hiệp hội, đơn vị.

Hoạt động định hướng và KNĐMST còn cần sự phối hợp, đồng hành của nhiều bên liên quan. Thầy cô cần có sự kết nối với gia đình, phụ huynh để khuyến khích sinh viên, nhà trường tăng cường kết nối với các hiệp hội, đơn vị liên quan, xây dựng chương trình đào tạo, tìm kiếm tài năng, xây dựng các đơn vị hỗ trợ khởi nghiệp.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

- Drucker, Peter.F (1999), *Innovation and entrepreneurship: practice and principles*, edn (Tinh thần doanh nhân khởi nghiệp và sự đổi mới - Trịnh Quốc Anh dịch).
- Steve Blank (2010), *What's a startup? First Principles*, <https://steveblank.com/2010/01/25/whats-a-startup-first-principles/>
- Thủ tướng Chính phủ (2016), Quyết định số 844/QĐ-TTg ngày 18/5/2016 phê duyệt Đề án “Hỗ trợ hệ sinh thái KNĐMST quốc gia đến năm 2025”.
- Thủ tướng Chính phủ (2021), Quyết định số 188/QĐ-TTg ngày 09/02/2021 sửa đổi,, bổ sung một số điều của Quyết định số 844/QĐ/TTg ngày 18/5/2016 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Đề án “Hỗ trợ hệ sinh thái KNĐMST quốc gia đến năm 2025”.
- Thủ tướng Chính phủ (2017), Quyết định số 1665/QĐ/TTg ngày 30/10/2017 phê duyệt Đề án “Hỗ trợ học sinh, sinh viên khởi nghiệp đến năm 2025”.
- Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), Quyết định số 1230/QĐ-BGDĐT ngày 30/3/2018 ban hành kế hoạch triển khai Đề án “Hỗ trợ học sinh, sinh viên khởi nghiệp đến năm 2025” của ngành giáo dục.
- Lê Anh Đức (2021), *KNĐMST của sinh viên các trường đại học tại Việt Nam*, <https://tapchicongthuong.vn/bai-viet/khoi-nghiep-doi-moi-sang-tao-cua-sinh-vien-cac-truong-dai-hoc-tai-viet-nam-84427.htm>
- Lương Thị Thu Trang, Trần Nguyễn Mỹ Linh (2019), *Vài nét về KNĐMST ở Việt Nam hiện nay*, <https://vjol.info.vn/index.php/ssir/article/download/52341/43129/dainam.edu.vn>